

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
mardis, ils 27 da matg 2025: allas 20⁰⁰ – 21⁴⁹
Liug: Stanza da sedutas Cumiera, Center Fontauna

Presidi: Adrian Flepp

Actuar: Ervin Maissen

Presents:

a) Cussegl	Silvia Bucheli-Caduff Theres Burri Gadola Silvio Candinas Felicia Deflorin Adrian Flepp Placi Flury Remo Huonder	Admir Jasarevic Christian Loretz Giusep Lozza Rafael Maissen Alfred Spescha Ignaz Venzin
------------	--	---

perstgisas	Otmar Flepp	Lucas Lutz
------------	-------------	------------

b) Suprastonza communala	René Epp Clemens Berther Wendelin Jacomet	Jris Lombris Paul Flurin Schmidt
-----------------------------	---	-------------------------------------

c) Cader	Roland Cajacob, meinafatschenta Urban Maissen, menader infrastruttura e baghegiar Leslie Flury, coordinatura da sport Sandro Muscas, responsabel per infrastruttura	
----------	--	--

Plaid d'avertura dil president:

Frs. 333.-- Quella cefra ei segir franc tier tuts dapi la jamna vargada el tgau. Ils 22 da matg ei vegniu presentau la carta dad aur "Golden Card" pils indigens dallas vischnauncas purtadras d'Andermatt, Hospental, Realp, Tujetsch e Mustér. Uss eis ei pia realitad, la carta sulet pils indigens. Ina carta che la populaziun ha daditg semiau e giavischau. La carta porscha 18 differentas purschidas pil temps liber, sport e cultura. Ina purschida unica en Svizra e quei sulet per frs. 333.--.

Abstahau dall'excellentia purschida, sepresenta nossa regiun e nies vitg ussa in toc pli attractiv ch'auters. Ord mia vesta in ferm segn anoviar che duei purtar fretg en differentas spartas communalas e privatas. La vischnaunca duei profitar ed era las fatschentas san nezegiar quella purschida per recaltgar novs luvriers ed aschia carmalar famiglias en nos vitgs. Jeu sun fetg incantaus dalla nova carta d'aur per ils proxims treis onns e sperel ch'ei vegn fatg stedi diever da quella. Pia, less far in grond compliment a tuttas personas che han luvrau fetg per metter en pei la carta unica, fetg favoreivla e sulet per indigens. Las contractivas han cuzzau ditg, denton cun perschasiun, beinvuglientscha ed innovaziun eis ei pusseivel da contonscher fetg bia.

Mortoris:

Dapi la davos seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau suandonts mortoris :

- David Johannes Pius Condrau naschius ils 16.03.1981 e morts ils 01.05.2025 (era buca annunziaus cheu denton ha fatg la damonda per schar satrar tier nus)
- Karin Fritz naschida ils 07.01.1947 e morta ils 04.05.2025
- Alexandra Condrau-Hendry naschida ils 14.12.1931 e morta ils 18.05.2025
- Laurenzia Gadola naschida ils 17.07.1940 e morta ils 21.05.2025

Naschientschas:

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau suandontas naschientschas :

- Arlo Amaro Maissen naschius ils 02.05.2025, fegl da Urban ed Olivia Maissen
- Kimmy Monn naschida ils 15.05.2025, feglia da Raffael e Jessica Monn

Tractandas:

1. Protocol 3-2025/2028
2. Informaziun coordinatura da sport
3. Project e credit per la sanaziun dalla Via Cons (messadi 07-2025/2028)
4. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Adrian Flepp
president

Ervin Maissen
actuar

1. Protocol

Protocol 3-2025/2028 dil cussegl da vischnaunca dils 30 d'avrel 2025

Decisiun:

Il protocol 3 – 2025/2028 dalla seduta dil cussegl da vischnaunca dils 30 d'avrel 2025 vegn approbaus unanimamein.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Adrian Flepp
president

Ervin Maissen
actuar

2. Informaziun coordinatura da sport

Presentaziun

Gerau Clemens Berther dat ina cuorta survesta davart la coordinatura da sport. Ella ei suttamessa organisatoriamein al Center Fontauna. Il pensum da lavur munta a 20%. L'incumbensa sebase sin in conclus dil cantun. La piazza ei vegnida limitada sin 4 onns entochen la fin fevrer 2029 e vegn per quei temps finanziada per 50% entras il cantun. In'evtl. cuntinuaziun da quei project ei aunc buca enconuschenta. Ins ei denton lundervi da sclarir quella damonda ensemen culs gremis cantunals.

Leslie Flury, coordinatura da sport informescha ils presents davart sia incarica. Oriundamein ei ella da Riehen Basilea Marcau, ella ei maridada e viva cun siu um e ses dus affons a Mustér. Denter auter ei ella scolasta da skis, menadra dils "SportKids" per nies futur, commembra dil comité d'organisaziun "Indoor Sounds" e commembra dalla suprastanza dall'uniun da dunnas Mustér. Per ademplir sia incarica ha Leslie Flury frequentau ina scolaziun alla scola aulta da sport BASPO/EHSM a Magglingen e contonschiu il tetel uffical sco coordinatura da sport. Sper la scolaziun e la lavur da diplom « Sport- und Bewegungsverhalten » da Mustér ha ella empustiu ils emprems contacts cun div. acturs, creau in calender digital d'occurrentas, creau ensemen cun Center Fontauna differentas purschidas d'unviern e segidada cun l'organisaziun digl emprem campiunadi Grischun d'acrobatica igl atun 2024.

Il scopo dalla coordinatura/coordinatur da sport ei :

- Promover la sanadad e la qualidad da viver
- Coordinaziun dallas activitads denter ils differents acturs
- Svilupar in concept da sport e moviment per la vischnaunca
- Crear novas purschidas da moviment

Pliras regiuns e vischnauncas han creau posts da coordinaziun. Ina dallas incaricas ei era il contact cul cantun e cun quellas regiuns e vischnauncas; Cuera, Zezras, Regiun Mesauca, Glion, Silvaplana, Tumliasca e da niev Sogn Murezi. Las suandontas gruppas d'interess duein vegnir contactadas:

- Affons e giuvenils; moviment e prevenziun
- Pils megliers onns; promover il moviment e rinforzament dil moviment mintgadi
- Seniors; sanadad e moviment
- Inclusiun; nua ch'ei exista gia in tschuat
- Uniuns; cussegliar e sustener
- Scolas.

Actualmein ei ella vid elaborar in concept da sport e moviment per la vischnaunca. Cussegliar las uniuns en connex cun la nova lescha federala davart la promoziun da sport. Alura occuora entochen ils 30 da matg la concorrenza da sport denter las vischnauncas dil Coop nua che la vischnaunca da Mustér sesanfla sin in bien plaz. Endrizzar ina scaffa cun urdeins da sport sil plaz scola. Ulteriuramein occuoran scolaziuns tier SwissOlympic, in project cun la scola da talents a Glion ed in project da megliar la purschida d'acrobatica a Mustér resp. ella Cadi.

Vegn ei in insumma fatg avunda sport e moviment a Mustér. In retscherca ha mussau che 101 persuna fan mintgadi ina mes'ura sport, 134 persunas fan pliras gadas sport durant l'jamna, 27 persunas ina gada ad jamna e mo 3 persunas han indicau ch'ellas fetschien negin sport. Quei para in detg bien resultat, denton cumpareglian ins cun las recumandaziuns davart ils uffecis corrispondents, duessen persunas denter 18 e 64 onns far repartiu sur la jamna silmeins 150 min sport e moviment da mesa intensitad, ni 75 minutas sport cun aulta intensitad e silmeins 2 dis ad jamna ni dapli trenament da forza. A vesta da quellas cefras serelativeschan ils resultats dalla retscherca.

Discussiun

Cussegl da vischnaunca: Co eis ei pusseivel da motivar la glieud da far sport e moviment? In sfida ei d'anflar persunas ch'eiin promptas da s'engaschar sco trenaders, dat ei cheu in scomi denter las differentas uniuns per promover talas persunas ch'eiin promptas da s'engaschar? Co eis ei previu da consultar las uniuns? Fuss ei buca pusseivel da slargar la purschida dil calender d'occurrenzas per tuttas spartas d'uniuns, ins savess cheutras prevegnir pli fetg a conflicts da termins? Tgi ei receptur dil concept da sport ch'ei actualmein en lavur? Co sespleiga il duel dil Coop denter las vischnauncas e tgei criteris quentan?

Coordinatura da sport: La purschida che nossa vischnaunca metta a disposiziun ei multifara cheu vegn ei ad esser grev da crear novas opziuns e pusseivladads. La purschida ei grazia alla carta dad aur fetg favoreivla. Denton vegn ei ad esser ina sfida da motivar la populaziun da far diever da quella purschida. Anflar persunas che s'engaschan, gratuitamein sco trenaders e mussaders vegn pli e pli grev. Quei ei in problem buca mo en nossa vischnaunca, mobein era en l'entira Svizra. Quei ei problem documentescha la mentalitad da nossa societad che semida e l'indiferentadad dalla populaziun enviers ils basegns dil public.

Il contact cun las uniuns vegn encuretgs per e-mail cun las presidentas ed ils presidents dallas uniuns. Il calender d'occurrenzas per tut las uniuns fuss segiramein d'engrau per prevegnir a conflicts da termin. La damonda ei cheu sch'ins vul crear in calender aviert ni intern per las persunas involvadas. Impurtont ei denton ch'el ei accessibels per tuts, seschas evtl. cumbinar cun la nova pagina d'internet dalla vischnaunca. Bellinzuna ha gest creau ina sligiazion interna. Il concept da sport vegn creaus per mauns dalla suprastanza communal che vegn lu a decider a tgi che quel vegn mess a disposiziun.

Pil duell dil Coop vegn creau gruppas da vischnauncas. Cun biebein 2000 habitonts sesanfla la vischnaunca da Mustér en cumpignia cun vischnauncas pli grondas. Valer valan las minutas ch'ins ha fatg moviment aschia ch'igl ei grev da concuorer cun vischnauncas pli grondas.

Il president dil cussegl engrazia a Leslie Flury per sias explicaziuns.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Adrian Flepp
president

Ervin Maissen
actuar

3. Project e credit per la sanaziun dalla Via Cons

(messadi 07-2025/2028)

Presentaziun

Il gerau Wendelin Jacomet presenta cuort il messadi 07-2025/2028 e las ponderaziuns dalla suprastanza communal leutier.

Debatta d'entrada

Cussegl da vischnaunca: Tier la sligiazion presentada setracta ei d'ina buna sligiazion ch'ei da sustener. Tonaton resta la damonda pertgei ch'ins desista en quei cass d'ina procedura da contribuziun. Co selai argumentar ch'ins desista tier la Via Cons d'ina procedura da contribuziun ferton che quella succeda tier las biaras autras vias.

El project presentau ei vegniu strihau tut quellas parts che pertuccan il project per meglierar l'attraktivitad dil vitg. Quei ei donn, igl ei impurtont ch'ins risguarda tenor pusseivladad las enconuschientschas recaltgadas ord il studi per l'attraktivitad dil vitg. Ei astga buca esser che quellas mesiras vegnan messas en damonda suenter ch'il cussegl da vischnaunca ha susteniu quellas. Tonpli ch'il vitg pitescha pli e pli sut il traffic e ch'ina untgida dil vitg vegn aunc a spitgar in mument.

La Via Cons ei relativamein teissa, eis ei pusseivel da risguardar quei fatg en connex cun la cuvrida per prevegnir che la via seigi igl unviern memia prigulusa pils pedunzs en connex cun selischnar. Co succeda il program da baghegiar e co ei igl access possibilitaus.

Suprastanza communal: La damonda davart la procedura da contribuziun ei gia vegnida discussiunada e dilucidada avon in onn detagliadamein el cussegl da vischnaunca. Tier la Via Cons setracta ei d'ina via cun in character ordvart special. La via dat access a pliras vias da quartier e la gronda part dil terren che cunfinescha cun la via ei terren public – vischnaunca, pleiv e casa da tgira. La Via Cons ademplescha perquei ils criteris d'ina avertura fundamentala. Perquei preveda il dretg surordinau – lescha davart il svilup dil territori – negina procedura da contribuziun per vias dall'avertura fundamentala. Ulteriuramein paga la vischnaunca sper in'aulta contribuziun per l'interessenza publica bunamein persula las cumparts dall'interessenza privata muort la gronda cumpart communal vid la surfatscha da terren. Alura survescha la Via Cons era sco untgida per las vias cantunales el cass d'impediments da traffic.

Concernent la segirtad d'unviern vegn la Via Cons serrada sil tschancun il pli teiss. Pertuccont la segirtad dils pedunzs vegn ins a risguardar la remarca pertuccont la cuvrida e sclarir cugl inschignier co quella damonda sa vegnir sligiada tecnicamein.

La realisaziun ei preveda pigl onn 2026 e 2027 la cuvrida fina. Il project da baghegiar vegn partius en treis parts. El duei vegnir realisau aschia, ch'igl access ei per regola adina pusseivels. Leu nua che quei ei buca il cass, vegn ei ad esser necessari da procurar per sligiazions transitorias (parcadis).

Deliberaziun en detagl

Cussegl da vischnaunca: San las damondas concernent la deflussiun ed ils problems el contuorn dalla banca Raiffeisen giudem la Via Cons vegnir sligiadada cun sparter las auas, nua schai propi il problem? Avon baselgia eis ei previu da serrar en la via, munta quei buca ina prighel resp. ina grevezia pil survetsch d'unviern? Ulteriuramein vegn ei a basignar en quei liug lavur a maun. Co ei la finanziaziun speciala per la canalisaziun da capir?

Il project preveda ina cuvrida fina da AC 11. Quei ei ina cuvrida relativamein fina. Corrispunda la fundaziun dalla part passapei sanada 2019 alla medema grossezia sco il project dalla via. Cass cuntrari stuess ins prender en cumpra igl unviern donns da scheltira.

Suprastonza communal : Gia en connex cun la construcziun dalla staziun, la renovaziun dalla Via dalla Staziun e dil tunnel viafieril dalla MGB ils onns 1990 ha la vischnaunca fatg las empremas preparativas per sparter las auas. Il medem ei succediu a caschun dalla sanaziun dalla Via Run. Ussa vai da sparter las auas ella Via Cons. Cun separar las auas vegnan quellas menadas ellas canalisaziuns corrispundentas e las inundaziuns a Raveras sco era giudem la Via Cons duessen esser sligiadas.

Leu nua che la ladezia dalla via vegn reducida vegn ei a duvrar ina signalisaziun corrispundenta. Pil survetsch d'unviern basegni en quei liug lavur a maun, quei selai buca impedir. Fertun che las lavurs vid la via ed ils parcadis, sco era ina cumpart dalla deflussiun vegnan finanziaj cun mieds generals da taglia vegnan las investiziuns vid la canalisaziun finanzadas cun mieds ord la finanziaziun speciala. Ils mieds ord la finanziaziun speciala vegnan recaltgar ord las taxas da colligaziun ed ord las taxa annualas – la taxa fundamentala e la taxa da consum dependenta dil consum d'aua. Actualmein dispona la finanziaziun speciala d'ina reserva da ca. frs. 550'000.--. Concernent la qualitat dalla cuvrida vegn ins a discuorer cugl inschignier per reponderar quella, schebein igl ei buca pusseivel da baghegiar en sils passapeis ina cuvrida cun ina qualitat che corrispunda meglier allas pretensiuns da segirtad.

Il passapei construius 2019 duess concernent la qualitat dalla fundaziun, ademplir las pretensiuns, aschia che quel sto buca vegnir tuccaus en. Denton vegn era quella damonda aunc inagada sclarida.

Decisiun:

Sin fundament dallas ponderaziuns suranumnadas decida il cussegl da vischnaunca unanimamein:

- 1. da conceder in credit da frs. 1'463'000.-- per la sanaziun dalla Via Cons cun suttemetter quei conclus el senn digl art. 32 litr. d dalla constituziun communal alla cuminonza da votantas e votants.***

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Adrian Flepp
president

Ervin Maissen
actuar

4. Ura da damondas

Alla suprastonza communal ei vegniu inoltrau neginas damondas a scret. La suprastonza communal pren posiziun sin suandontas damondas ord il miez dil cussegl da vischnaunca.

Cussegl da vischnaunca: Quels dis han ins saviu intervegnir ord ils mieds da massa che la vischnaunca da Tujetsch intendi da sanar la casa da scola a Sedrun. Tgei ponderaziuns ha la suprastonza communal fatg concernent il scalem superiur ed era concernent il gimnasi?

Proximamein vegn la vischnaunca confruntada cul project per la sanaziun dalla serenera a Raveras ella dimensiun da ca. 8 milliuns francs. A vesta d'ina reserva da ca. miez milliun para ei necessari d'anflar sligiazions per la finanziaziun da quell'investiziun.

Suprastonza communal: La sanaziun dalla scola a Sedrun succeda primarmein a vesta da migliurar la purschida da scola pil scalem primar. La conferenza dils presidents dalla Cadi sefatschenta cuntinuadamein cun la damonda pertuccont las scolas en connex cul scalem superiur. Ei vegn denton aunc a cuzzar 1 entochen 2 onns avon che quellas damondas san vegnir rispundidas. Era la situaziun dil gimnasi basegna aunc examinaziuns. Igl interess per sligiazions ei denton maghers ed ei schai vid las vischnauncas da Mustér e Tujetsch da trer il car e d'anflar soluziuns.

La vischnaunca haveva gia pli baul previu pli aultas taxas da colligiazion, quei ei denton buca vegniu acceptau dil tribunal federal. In augment dallas taxas ei denton indispensabels per saver finanzia las investiziuns previdas. Ulteriuramein ei la sanaziun dalla serenera inevitabla, tonpli ch'il cantun savess decretar in stop da baghegiar sche la vischnaunca far nuot. Da sias uras ha il cantun era decretau al marcau da Cuera ina finanziaziun speciala da lur ovras suenter ch'il marcau resp. la populaziun haveva renviu ina tala finanziaziun.

Cussegl da vischnaunca: Tgei succeda actualmein ella zona da mistregn a Pignola. Actualmein han ins plitost l'impressiun ch'ei existi leu ina cava da glera ch'in plazzal da baghegiar. Ins ha era l'impressiun ch'ei vegni menau neutier material dad auters plazzals per luvrar si a Pignola. Ulteriuramein vegn ei era menau naven material ch'ei vegnius luvraus si.

La carta dad aur ei veramein ina buna purschida per la populaziun indigena. La suprastonza communal quenta che quella purschida vegni a custar alla vischnaunca sulettamein frs. 85'000.- ad onn. Tonscha quella summa?

Suprastonza communal: A Pignola ha la vischnaunca concediu ina lubientscha da baghegiar per construir differents baghetgs per in menaschi da mistregn. Tenor las retschercas digl uffeci d'infrastructura e baghegiar astga material che vegn cavaus el plazzal e che vegn utilisaus en quei liug vegn luvraus si en enteifer il sulom. Ulteriuramein eis ei buca enconuscent ch'ei vegn menau neutier material. La vischnaunca vegn denton aunc inagada ad ira suenter a quella causa. Pli stedi ch'ei vegn fatg diever dalla purschida dalla carta d'aur e pli pintga che la contribuziun dalla vischnaunca vegn ad esser. La vischnaunca ei partida dil fatg che la summa da frs. 85'000.- duessi tonscher. Ei setracta cheu denton d'in schazetg l'experiencia vegn a mussar sche la summa po tonscher.

Communicaziuns

Suprastonza communal: Sunter che la vischnaunca ha saviu acquistar tut il terren en la zona per edifecis e stabiliments publics a Cuo, vegn instradad il proxim temps ina submissiun pertuccont las lavurs d'architectura concernent la realisaziun dall'engrondaziun dil luvatori communal a Cuo. Per quei intent ei vegniu installau ina cumissiun da baghegiar cun genau Clemens Berther, Gion Tenner davart dils pumpiers, Simon Cathomen forester communal e Simon Bergamin davart dalla confederaziun (VBS). La submissiun vegn iniziada ils 3 da zercladur 2025.

Oz ha giu liug l'emprema radunonza generala dalla reit da sanadad Surselva. Actualmein fan 11 vischnauncas e la spitex part dall'organisaziun. Las casas da tgira Pumera (Glion), Puntreis (Mustér) e la Spitex Selva fan buca part. Las instituziuns che fan oz buca part san denton separticipar pli tard. Cun surpender lur cumpart vid ils cuosts. Igl ei vegniu creau 5 gruppas da lavur per preparar las activitads dall'instituziun che duei surpender il november 2027 officialmein sia activitad.

Ils 19 da zercladur 2025 – sontgilcrest – ha liug la sentupada culturala denter las treis vischnauncas da Sursassiala.

Las lavurs per la sanaziun dalla casa communal s'entardan. A vesta dil fatg ch'ins ha anflau en nies intschess negins scrinaris che disponan da capacitads da lavur libras entochen la fin digl onn, succedan las lavurs pér igl onn 2026.

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug gievgia, ils 14 d'uost 2025 el Center Fontauna.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Il president:

Adrian Flepp

Igl actuar:

Ervin Maissen

Disentis/Mustér, ils 4 da zercladur 2025